

Peter Nieuwenhuijsen: Lezen en eenvoudig spellen

stoppen als ze iets niet snappen; laat ze woorden aanstrepen (en dus onderscheiden) die ze helemaal niet, en woorden die ze maar half kennen. Laat klassikaal een of meer woordraadtechnieken op deze woorden los; de leerlingen profiteren dan ook van elkaars kennis en inzicht.

- Geef de leerlingen bij een tekst (schriftelijke) oefeningen rond één van de genoemde technieken, bijvoorbeeld samengestelde moeilijke woorden verdelen in stukken waarvan wellicht iets bekend is.
- Laat de leerlingen zelf zinnen maken met moeilijke woorden waarvan ze de betekenis hebben achterhaald, ook als ze een woord in het woordenboek hebben opgezocht.
- Laat de leerlingen woorden omschrijven in hun eigen woorden; laat leerlingen aan elkaar uitleggen wat een woord betekent.
- Laat elke week een of meer leerlingen een woord inbrengen dat ze (buiten school of bij een ander vak) tegenkwamen en niet kenden, zo mogelijk met de zin erbij. Dit woord en de betekenis ervan worden klassikaal besproken (misschien weet een andere leerling de betekenis wel), er worden enkele zinnen mee gemaakt en het kan opgenomen worden in een 'klasse-woordenboek'.
- Oefen dit onderdeel van het leesproces met alle tekstsoorten die in de klas aan bod komen.

In zijn *Redactioneel* in *Moer* 8 van 1992 heeft Henk Lammers het onder meer over het gigantische IEA-onderzoek naar leesprestaties van scholieren in 32 landen. De Nederlandse scholieren van negen en van veertien jaar, behaalden hierbij lage scores en tot Lammers teleurstelling kwamen ons basis- en voortgezet onderwijs hierdoor weer negatief in het nieuws¹. Aanleiding tot deze reactie vormt echter niet de teleurstelling van de oud-hoofdredacteur, naar de verrassing die de volledige uitslag van het onderzoek bij mij te weeg bracht: dat nu juist de Finse leerlingen dit kampioenschap gewonnen hadden! Sinds Booij e.a.(1979) nam ik heimelijk aan dat in Finland slecht gelezen werd. Wat is het geval?

Via diverse bronnen is bij ons een onderzoek bekend geworden van de Engelsen Gaspar en Brown. Vincent van Heuven (1976) is erover begonnen, Booij e.a. citeerden hem in hun studieboek, en uiteraard heeft onlangs Molenwijk (1992)² het opnieuw opgerakeld in zijn niet geheel objectieve studie. In het onderzoek van Gaspar en Brown werden twee groepen leerlingen vergeleken, waarvan er één normaal leerde lezen, terwijl de andere groep leerde lezen via het zogeheten Initial Teaching Alphabet. Dit kan worden begrepen als een 'schrijfs- zoals-je-sprekt-spelling' van het Engels. De ITA-groep had het lezen en schrijven sneller onder de knie, maar later bleek dat de gewone groep toch superieur was: die las later sneller en scoorde hoger op begripstoetsen. De onderzoekers meenden dit te kunnen interpreteren als een gevolg van de eenvoudige schrijfwijze: wie zo leert lezen, leert niet verder kijken dan zijn neus lang is. (Opvallend genoeg keert dit beeld in alle bronnen terug; het vat samen met dat de leerlingen maar één te-

ken tegelijk hoeven te bekijken, in tegenstelling tot wie de gewone Engelse spelling gebruikt.)

Wat heeft dit alles nu met Finland te maken? Welnu, de spelling van het Fins nadert dicht het eenvoudigst mogelijke: een 1:1-verhouding tussen klank en teken. (Toevallig staat ook dit in Booij e.a.) De Hypothese van Gaspar en Brown voorspelt derhalve dat Finse leerlingen laag scoren op begripstoetsen en niet verder kijken dan hun neus lang is. Dit is nu allerm minst bewaarheid: de Finse scholieren zijn wereldkampioen lezen; een spectaculairder falsifiëring van zo'n voorspelling kun je in dit soort zaken nauwelijks voorstellen.

In Nederland blijkt men nogal eens wantrouwig te staan tegenover het argument dat een eenvoudige spelling onderwijstijd bespaart die vervolgens beter kan worden besteed. In Finland vindt die tijdsbesparing werkelijk plaats. Het ziet er naar uit dat men daar in die extra tijd niet duimendraait.

Noten en literatuur

- 1 De Volkskrant besteedde er kort aandacht aan. Er is nadien meer bekend geworden over het IEA-onderzoek via *Didaktief* van december 1992.
  - 2 Molenwijk verwijst in zijn studie twee maal naar mijn boekje *Beter Nederlands*. Daarbij bewijst hij de eerste keer dat hij niet kan lezen, de tweede keer dat hij niet kan schrijven.
- Booij, G.E. e.a., *Spelling*. Wolters-Noordhoff, Groningen, 1979.
- Heuven, V. van, *Spelling en de perceptie van grotere gehelen in het leesproces*, ongepubliceerd, 1976.
- Molenwijk, G.C., *Spellingverandering. Van zin naar onzin (1200 tot heden)*, SDU, 's-Gravenhage, 1992.

VERSLAG

VALO-Moedertaal Jaarverslag 1992

De Veldadviescommissie voor de Leerplanontwikkeling Moedertaal (VALO-M) heeft tot taak de Bestuursraad van het Instituut voor Leerplanontwikkeling (SLO) gevraagd en ongevraagd te adviseren. De VALO-M is verantwoordelijk voor veldgebonden, vakinhoudelijke en onafhankelijke advisering over producten die door de SLO worden ontwikkeld voor het vak- en vormingsgebied Moedertaal. De VALO-M interpreteert 'moedertaal' ruim, zodat onder deze notie ook Nederlands als tweede taal, Fries en onderwijs in eigen taal vallen. Verder dient ze te adviseren over de stukken die de SLO gebruikt voor de besturing van het instituut, zoals het meerjarenplan.

De Resonansgroep van de VALO-M

De VALO-M bestaat uit een kern van 10 mensen – de Resonansgroep – die voortkomen uit de vakinhoudelijke verenigingen: Sectiebestuur Nederlands van de Vereniging van Leraren in Levende Talen (SBN/LT), Vereniging voor het Onderwijs in het Nederlands (VON) en de Vereniging voor de Didactiek van het Nederlands (VDN).

In 1992 bestond de Resonansgroep uit de volgende personen:

- Sjaak Kroon (voorzitter, vanuit het SBN/LT, VON en VDN),
- Pauline Bulthuis, Addie Gerritsen, Mariet Koolen-van Goch en Gerrit Reitsma (vanuit de VON). Pauline Bulthuis verliet de Resonansgroep per april 1992; zij is opgevolgd door Harry Paus.
- Jos van Heesen-van Oost, Rudi Liebrand, Tom Weijers en Joke Wooldrik (vanuit het SBN/LT),
- Theo Witte, (vanuit de VDN).
- Marjan Werts heeft deelgenomen aan de vergaderingen als waarnemer voor de leerplanafdeling Basisonderwijs, Speciaal Onderwijs en Opleidingen van de SLO.